

رازفا مرن رد وجتسج شور هقف عماج

هک دمآ (دروم ۱۱۷۱۳) ۱۲۰۰۰ کی دزن، «(*)هراتس ات هس اب زکتر» اب هقف عماج رد مدرک ییوجتسج کی کی .تسه لالددتسا یلیخ زاب ،دشابن طبترم یلیخ مییوگب مه ار شثلث ود ای شفصن الاح کی مه دعب و «ز» کی مه دعب دینزب (*)هراتس کی دعب «کتر» دعب ،دینزب (*)هراتس ،تاملک نیب رگا .دروآیم اج کی ناتیارب ار همه ،تازکترم ،زکترم ،زاکترا ،زاکترا عومجم. (*)هراتس **الصا** ای ات ود ،یکی .دروآیم شدوخ نآ ار دشاب یفرح ره ،رخآ ای لّوا ای شنیب ای ،دینزب هراتس کی نی زا هراتس .نیعمان یلو ،دشاب فرحّامتح دیاب ، دیراذگب (?)لاؤس تمالع ود ای کی رگا .**دشابن** .دوب دروم ۳۵ لئاسم لال عماج رد .دوب دروم 70 دودح هیقف لال عجهب ردّالثم[1].تسا بوخ یلیخ ثیح

ه ب لالددتسا یخیرات ریس زاکترا

هدمان تالالددتسا رد .تسین اه نی و تازکترم و زاکترا ه ب لالددتسا، میدق یهقف یاهباتک رد دوشیم عورش اهباتکرد زاکترا ه ب لالددتسا دعب ه ب یاهلحرم کی زا .تسا

عراش ه ب هک دیوشیم عجم رطاخ دیناوتیم ،تسه مه نی هک دندیدیم یهقف لالددتسا یاضف رد شنایشن و دیسیونب ذغاک یور دیناوتب امش هک تسین [2]تخس ؛تسا مرن یلو دیهدب تبسن ،ثحب یاضف رد اهتدم زا دعب .اذک مالسلال هیلع مامالا لاق ،نالف نع نالف ینثّدح دییوگب و دیهدب ، دلج ۱۴ نی رد مدیدیم ار کسمتسم نآلا نم هک هدش هدرتسگ ردق نآ دعب اذل .دندید ار نیانّاک دودح زاب ، دیراذگب رانک مه ار شیات ۲۰۰ الاح .دوب هدش حرطم شثحب و زاکترا هلئسم دروم ۳۴۴ دودح ار دراوم یسک رگا هک هدش حرطم یبوخ یلیخ یاهتروص ه ب زاکترا ثحب نی هک تسه دروم ۱۰۰ .تسیچ دوصقم هک دوشیم نشور یلیخ دنیبب

لّوا [3]دینک رکف تسه هک یدراوم رد ناتدوخ مه و ،دینک وجتسج مه و دیتفیب رکف رد مه امش دندوب رهواج بحاص رصاعمّارهظ .تسا هیهقف نیوانعل ، تسا هدرک حرطم ار زاکترا نی هک یباتک .تسا هعرشتم زاکترا [5]قراهطلالالاصا هلدازایکی دنیامرفیم.[4]

نورشابی نولازی ال مهناف ،مهعمجأب سانلا قریس :عساتال
کلذ سیل و ،اهنع نوطاتحی ال و एसاجنلا و قراهطلال یف تاوکشملا

هعرشتم، سان زا ناشدوصقم ،تسا هیعرش تساجن و تراهط نوچ هک تسا مولعم-سانل دنیوگیم ،تسا رهاط دننادیمن اچک ره ات هک تسین روط نیا .دننکیم ار ناشیگدنز دنراد ،هعرشتم-تسا هک قرهطال ؤلاصا یارب هک ار یاهلدا دنهدیم رارق تراهط رب ار لصا دوشیم مولعم سپ .دنتسیاب طفل اب هک دوب یباتک لّوا نیا .تسا هعرشتم زاکترا، دنتفگ شاهلدا زا یکی ،دندرکیم رکذ [8].دندوب هدرک نایب زاکترا

سپ.تسا هدهاشم لباق ،هتفرشیپ یوجتسج؛وجتسج شخب رد لاوس تمالع و هراتس رتکاراک [1] هب وریشلف دیلک ندرشف اب هاگ نا.دیوزب ار وجتسج دیلک ،هراتس تمالع اب ظافل ندرک دراو زا ار هجیتن، (دیلک نیلوا؛یبیکرت یوجتسج طخ هب لاقتنا دیلک) تاملک لودج پچ تمس رد الاب درک دیهاوخ هدهاشم

مولع سکعرب هک دوشیم قالطا **شناد** زا ییاهه نیمز هب ،(Soft science) مرن شناد ای مرن مولع [2] اهشیامزآ و براجت رد ناسکی رارکت لباق ،ندش نایب ،قیقد یتروص هب ،**ندشیضایر** هب ،**تخس** (Hard science) تخس شناد ای تخس مولع،لباقم رد.دندهیمن نت ،ندوب (objective) یقافآ و ینیعی ای ،ندوب یاهشخب و **یسانشنیمز** ،**یمیش** ،**کیزیف** هلمج زا ،**یعیبط مولع** زا صاخ ییاهه نیمز هب ،(science) لباقریغ،ندوب مرن زا دوصقم اچ نیا رد(ایدپ یکی و تیاس).دوشیم قالطا ،**یسانشنسیز** زا یددعتم .تسا ندوب هئارا

رد هملک نیا هک تفگ روط نیا ناوت یم،ءهقف تاملک رد «زکر» یهدام لامعتسا.یسررب ماقم رد[3] رد تبات روم و هیلقع تالقتسم ،هیلقع تایهیدب یانعم رد،دشیوغل عضو هب تیانع اب، ادتبا :تسا هدش یم هدفاتسا ؤالقع ناهاذا

نأ و ،دحاو نم رثكأ نینثالال أنب ملعلالک ،لوقعال یف ازوگرم هنوكل قرورض ؤیشلا ملعی نا (اهلوا) ؤلاح یف دحاو ناکم یف نانوکي ال نیمسجلال نا و ،ءدحاو ؤلاح یف نیناکم یف نوکي ال دحاولا مسجلال داصتقالا).لوقعال یف زوگرم وه امم كلذ ریغ و ،ایف نم وأ اتبات نوکي نا نم ولخی ال ؤیشلا و ،ءدحاو هنأل ،حیبق قاطي ال ام فیلكت نا انلق امانا و(9 ص: ؛(یسوطلا خیشلل) داشرل قیرط یل ییاهل لاقثلا ماسجلال لمح زجاعال و ودعل دقمل و فحاصملا طقن یمؤال فیلكت حببق لقلعل یف زوگرم ملعلال نا: هیلع ؤدایزل و (61 ص: ،نامه) كلذ یلع ؤالقلع الامتجال یوررض كلذ حببق ملعلال و اهلقن و ،لقاع لك لقلع ؤزیغ یف زوگرم -امولعم ناك اذا فیكف انونظم ناك ول و -ررضل نم زرحتل بوجوب لك؁نإف (63 ص: ؛قلحل ؤفرعم یل قبسلل ؤراشإ) ،لقعلال لامك اهب یتلل ؤیوررضل مولعلال نم وهف ذاقنإ و ،فاصلال و ،ةعیدول؁ر نسح و ،راضل بذكال حببق و ،عفانللا قدصلل نسلحب مكحی لقلع ربك دقف ،كلذ یف ربك نم و ، ؤدئاف ریغب ناوېحلل اذی و یّدعتل و ملطلل حببق و ،یقرغال ؤلاسرل).ؤالقلعل لوقع یف زوگرم ماكحلأل هذه نكت مل ،نیّیلقع انوكي مل ول و ،هلقلع یضتقم زوگرم اذه و ،یناثلل مذن و لّوالل حدمن و ، ؤاسأل نم و انیلل نسلحأل نم نیب قّرفنأل (54 ص: ؛ةیدعسلل یل ؤعجارملل ؤّحص (67 ص:،نامه)اضیأ مئاهلل و ،لب ،نېنأجلل و لافطأل یتح سانلل لوقع یف لك یف ؤالقلعل هیلع قفّتا؁م مہعئانصل؁صتخا ام یف مہّف یف نیعربالل تاعانصلل بابرا؁عضاوم نع اهلطفح و اهتئایص و مہتاعونصل محیحصت یف نوعسی ؤعنصلل لك لهأ؁نإف نامز و رصع

طقسي الئل، مهتعنصب مهتفرعم رادقم و مهتقاط و مٔدك بسحب للخلل يراجم نوّدي و داسفلا
ضعب يف املاظ اقساف ناك نإ و مهرمأ يف ةفرعملا و فوقولا ةلقب اورهتشي ال و مهندن مٔلحم
يف ةلاسرا). ةفلتخمل عئابطل و سوفنلا يف زكترم بّرحم تاداعلا يف سوسحم رمأ اذه و لاعفألا
(32-33 ص:؛ (يراوزبسلا ققحملل) ءانغلا ميرحت

رب تسا قباس هيئالقع تازاكترا يانعم رد هدام نيا لامعتسا هقباس ناوت يم رگيد ترابع هب
هباشم دراوم و هدام نيا زا هدافتسا يناهپهبدیحو نامز رد صوصخ هب و همادا رد اما. هعرشتم تازاكترا
يتأيس امك تفرگ قنور هعرشتم زاکترا يانعم رد

خيشلل نب يلع خيشلل ذيملت نم يغارملل ينيسحلل يلعل نب حاتفلل دبعل ديسلل نيوانعلا [4]
نم اناونع نيغست و ثالث يلعل لمتشم 1246 -ناضمر 18- يف هنم غرف. ءاطغلا فشاك رفعج
مهلللا]: هلوأ. 1297 ىرخأ و 1274 يف ةرمف، ارركم عبط. عورفلل اهيلعل عرفتي يتلا لوصولل نيوانع
يسوم خيشلل مدقألا هذاتسأ و روكذملل هذاتسأ ثحب ريقرت نم قيقحتلالاب نوحشم [... دمحا يني
ىلإ ةعيرذلا). 258 ص -ناجايب رذأ نادنمش ناد يف همجرت 1250 يف يفوت فشاكلل رفعج نب
ءانبأ يلعل أرق يغارملل ينيسحلل حاتفلل دبعل ريملل ديسلا (350 ص؛ 15 ج؛ ةعيشلل فيناصت
رفعج خيشلل نبالل يلعل خيشلل هخيش ثحب ريقرت و نيوانعلا هل. يفجنلل هيقفلل رفعج خيشلل
لوصولل يف يسوم خيشلل هيخأ ثحب و هثحب ريقرت هل و عئارشلل ىلعل اقليعت يفجنلل يجانجلل
نم [هقفلل] هيقفلل بكت ضعب ىلعل يسوم خيشلل ثحب تاريقرت هل و 1241 ةنس هنم غرف
(31 ص؛ 8 ج؛ ةعيشلل نايغأ). 1243 ةنس اهضعب خيرات احرش و ةعمللل ىلعل و عئارشلل

انه و... (481 ص، 1 ج؛ ةهقفلل نيوانعلا) ةراهطلل ةلاصأ نايب يف نورشعلل ناوانعلا [5]
تسلل اهروصب ةيمكحلل اهتاهبش يف: لوألا: ثاحبأ هي و ةيثبخلل تاهبشلل يف: امه دح: ناماقم
(485-484 ص، نامه روم) اهروصب اهيف ةراهطلل ةلاصأب يضيقي يذلا و

ةيموملعمل «م» هخسن ىف [6]

491 ص، نامه [7]

زاوجلل مزال و، نايفانتي نيمكحلل نأ اومعز و: ديامرف يم ضررق موزل ىفن رد نينچ مه ناشيا [8]
امم ضرقلل موزلب لوقلا ناب ريبخ تنأ و، ضرقلل يف كلك سئل هنأ عم، هنيعب ضوعلا عوجر
لقعي فيك ءاش يتم هؤادأ ضرتملل و هتبلاطم ضرتملل يذلا ضرقلل نإف، سفنلا هنم زئمش
(45 ص، 2 ج، ةهقفلل نيوانعلا). ارهاظ ازوكر ةعرشتملا ناهذا يف زوكرم وه امم اذه و؟ امزال ادقع هنوك